

Avesta Whiskysällskaps provning nr 28 2008-02-09

Sammanfattning

Text: Arne Hellberg. Foto: Arne Hellberg

Föreningens första provning för året genomfördes i stora salen hos Avesta Bruks Club, Avesta. Provningsledare var Piggas Sundberg från styrelsen. Antal deltagare var 100 på plats samt 1 som valt att ta småflaskor samt en anmäld som tyvärr inte dök upp. Detta var nytt deltagarrekord för föreningen för provningar i egen regi.

Generell information

Styrelsen hälsade deltagarna välkomna och förklarade att man först skulle göra en kort presentation av nuvarande styrelsen. Deltagarna fick se bild och vet lite kort om hur arbetsfördelningen så ut inom styrelsen. Sedan var det dags för årsmötet. Den generella informationen under årsmötet är beskriven nedan.

Årsmöte

Hans Sundquist, föreningen ordförande, inledde årsmötet. Under mötet informerades det om följande,

- Kommande provning presenterades. Första gången föreningen kommer att prova något annat än whisky då det står Grönstedts konjak på programmet med Folke Andersson som föreläsare. Inbjudan kommer att skickas ut inom kort.
- Föreningens skottlandsresa för hösten har fulltecknats för de nio platser som finns. En medlem står på också väntelistan om någon skulle backa ur.

Föredrag och Provning

Hans, lämnade efter mötet ordet till Pigge Sundberg.

Han kommer att ta oss igenom Glenfarclas-distilleriets historia, visa lite om deras produktion samt deras utgåvor. Provingen genomförs som en öppen provning, att man vet vilken whisky som är i vilket glas.

Glenfarclas Distillery

Glenfarclas - Historia

Kort whiskyhistoria 1700-tal

Pigge började sin genomgång med att ta upp en del händelser i whiskyvålden under 1700-talet.

- 1725 kom en skatt på öl och whisky
- 1757 – 1760 var det destilleringsförbud
- 1777 fanns det ca 400 illegala destillerier i Edinburgh Och 8 legala (med licens)
- 1781 fick skattmasen rätt att beslagta destilleringsapparater
- 1783 fick skattmasen rätt att beslagta även hästar och vagnar som användes till smuggling av whisky.

Vad som klart framgick av berättelsen var att viljan att betala skatt var låg och att det var svårt att kontrollera detta i högländerna. Det var svårt för brittiska kronan att utöva kontroll. Det hände också att skatteindrivarna inte överlevde sina möten med whiskytillverkande skottar.

1784 upprättades "The Wash Act" som reglerade whiskytillverkningen. I högländerna bestämdes skattesatsen efter storleken på pannan. Detta eftersom pannan inte var så lätt att flytta på eller gömma, medan mängden som producerades var mer eller mindre omöjligt att kontrollera. I lågländerna där kronan hade bättre kontroll beskattades man efter mängden tillverkad mäske. Högländerna fick dessutom inte sälja sin whisky till lågländerna. För övrigt fick en panna inte vara på mer än 90 liter och max 500 skäppor malt fick användas per år. Pannorna kopplades ihop med en pålitlig arrendator.

Givetvis fortsatte tillverkningen utanför myndigheternas kontroll, likaså smugglingen till lågländerna.

Kort whiskyhistoria 1800-tal – del I

Pigge fortsatte sin berättelse en bit in på 1800-talet.

- 1800 fanns det ca 14000 brännerier i högländerna
- 1814 kom en ny lag som tillät pannor på mer än 2250 liter mäske tilläts (100 liter mäske skulle ge 18 liter whisky).
- 1822 kom ytterligare en ny lag som reglerade whiskytillverkningen, med hårda straff för illegal tillverkning och smuggling.

1823 kom "The Excise Act" som gjorde det tillåtet att destillera whisky under tre förutsättningar.

- Det fick endast finnas licenserade destillerier med en kapacitet att destillera mer än 182 liter mäske åt gången
- För varje licens skulle man betala en summa på 10£
- För varje gallon (ca 4,5 liter) skulle man betala en summa på 11,25 pence

Kravet för att få en licens var helt enkelt att man hade en panna av rätt storlek och att man betalade sina 10£.

- 1831 kom Coffeypannan som användes för destillering av grainwhisky
- 1853 så "uppfanns" blandwhiskyn av Andrew P Usher
- 1860 kom "The Spirits Act" som tillät att man blandade malt och sädeswhisky (grain).

Glenfarclas – del I

Nu har vi kommit fram till tiden för destilleriet Glenfarclas och dess historia.

Destilleriet grundade 1836 av Robert Hay vid foten av berget *Ben Rinnes*. Han startade ett gårdsdestilleri med två begagnade pannor från *Dandaleith*. Glenfarclas betyder "dalgången med den gröna grässlätten".

När Hay dog så stod destilleriet att tag oanvänt innan familjen Grant vid gården *Blairfindy* behövde mer betesmark för sin boskap. 1865 arrenderade John Grant marken samt köpte destilleriet. Destilleriet hyrdes först ut till destillatören John Smith från *Glenlivet*, fram till 1869 då han flyttade vidare (och då byggde upp destilleriet *Cragganmore*). Tillsammans med sin son bildade då John Grant firman J. & G. Grant.

John Grant (1805-1889)

George Grant (1830-1890)

John avled 1889 och sonen George gjorde detsamma året därpå. Georges änka Barbara tog då över licensen medan sönerna (John och George) driver destilleriet.

Kort whiskyhistoria 1800-tal – del II

Pigge förklarade mer om vad som hände i whiskyvälden i stort under 1800-talet.

Whiskyblandningar blev ju relativt omgående en stor succé och antal licensierad destillerier ökade i snabb takt.

- 1869 fanns det 24 licensierade destillerier i Skottland.
- 1892 hade det utökats till 130 destillerier
- 1898 fanns det 161 destillerier.

En del välkända whiskymärken lanserades under den här tiden såsom,

- Black & White lanserades av James Buchanan.
- White Horse lanserades av Peter Mackie.
- Johnnie Walker lanserades av Alexander Walker
- White Label lanserades av John Dewar & Son
- Dimpel de luxe lanserades av John Haig

En del av dem är ju välkända i Sverige även idag.

Glenfarclas – del II

När vi i det perspektivet återgår till Glenlivet så förstår man att man vill satsa framåt under en sådan boom.

Sönerna tar nu över 1895. Man saknar dock egna medel så man ingår 1986 partnerskap med vad Pigge kallar "djävulen själv". D v s blandingföretaget Pattison, Elder & Co. Man kallar bolaget för Glenfarclas-Glenlivet Distillery Company Limited. Med Pattison's finansiella stöd så genomgår destilleriet renovering och utbyggnad.

Pattison-kraschen.

Pigge förklarade nu kortfattat vad som hände i samband med den stora kollapsen som tillskrivs firman Pattison.

Bröderna Robert and Walter Pattison hade lyckats stort i blending-branschen och var omtalade för stora reklamkampanjer. 1889 hade företaget börsintroducerats. Man expanderade kraftigt och köpte in sig i en del destillerier (som Glenfarclas), men utvecklingen drevs i huvudsak av lånade pengar. Man hade byggt upp ett imperium byggs på bankkrediter. För att få pengar till sina äventyr så sålde man aktier, som man sedan köpte tillbaka till uppblåsta priser, och man övervärderade sina tillgångar rejält. 6 december 1898 ställer företaget in betalningarna och därmed är whiskykraschen ett faktum. Bröderna Pattison hamnar i fängelse och många destillerier går omkull.

Därmed var också whiskyboomen är över för många i branschen. Man hade under boomen också lagt upp enormt stora lager. Som exempel kan nämnas att 1891-92 hade branschen lagt undan ca 2 miljoner gallons av whisky i lager, och 1898-99 lades det upp ca 13,5 miljoner gallons.

Glenfarclas – del III

Bröderna Grant lyckas dock köpa tillbaka destilleriet från konkursförvaltaren via sitt företag J. & G. Grant och man lyckades rädda verksamheten genom ett lån i Caledonian Bank på 6 132£ samt en inteckning på 21 6900£. En stor del av whiskylagret säljs billigt till mäklaren Robert Innes Cameron, delägare i bl.a. *Benrinnes*, *Linkwood* och *Tamdhu*. Han får därmed räknas till är en av whiskykraschens stora vinnare.

Att Glenfarclas var en god whisky bekräftades av Tommy Dewar som efter att smakat på en 31 y.o från 1881 uttalar dessa ord år 1912. "Kungen av whiskies och whiskyn för kungar. Däri finns solen och skuggan som jagar varann över böljande sädesfält och fjärran purpurfärdad ljung i bergets töcken...."

Kort whiskyhistoria 1900-tal – del I

Det fanns en lag som hette "Foods and Drugs Act" som reglerade bland annat vad som var whisky.

- 1905 prövas ett fall om blandwhisky efter flera anmälningar (följder efter Pattison-affären)
- Slutsatsen var att sprit som tillverkas i Coffeypanna var inte äkta. Därför var försäljningen av sådan sprit eller blandningar med sådan sprit ingick under betäckning whisky ett brott mot Food and Drugs Act.
- Detta överklagades givetvis. 1906 i juni, efter 7 dagars överläggning vägde det jämt vilket resulterade i att det tidigare beslutet stod fast.
- Efter kemiska undersökningar av skotsk whisky presenterades en undersökning 28 juli 1909, som visade att blandwhisky också var whisky och därmed blev den åter laglig.

- 1917 – 1919 Destillering upphör då kornet behövs som livsmedel.
- 1929 Börskrasch på Wall Street
- 1930-talet – Depression – 8 Destillerier igång
- 1934 Uppsving med högkonjunktur i Storbritannien
- 1943 Produktionen stoppas återigen p g a världskrig
- 1945 startas direkt 34 destillerier för whiskyproduktion igen.
- 1950-talets slut - whiskyboom fram till 1980-talet.

Glenfarclas – del IV

Nu återgick vi till att studera vad som hände med Glenfarclas under 1900-talet.

John drog sig tillbaka från verksamheten 1919 och brodern George drev verksamheten vidare för att 1949 efterträdas av sina söner (George S och John P). 1921 gifter sig George med Jessi Stuart och får därefter två barn, George Scott Grant och John Peter Grant.

George Grant (1874-1949)

George Scott Grant (1923-2002)

1949 går George Grant senior ur tiden. Sönerna George Scott och John Peter ärver destilleriet. Samma år gifter sig George Scott med Cathrine och paret får tre barn däribland sonen John L.S. Grant.

John L S Grant (1953 -)

- 1960 utökades Glenfarclas Destilleri från två till fyra pannor och kunde därefter årligen producera 1,5 miljoner liter whisky.
- 1968 är man först ut att lansera en buteljering med fatstyrka
- 1972 stängde Glenfarclas mälteriet vid destilleriet. John L.S. Grant börjar på destilleriet.
- 1973 öppnades ett besökcentrum med presentbutik
- 1976 förstärktes destilleriet med ytterligare två pannor och den årliga produktionen ökar till 2,6 miljoner liter.
- 2002 George S Grant dör och sonen John L. S. Grant över som ordförande.

Glenfarclas - Produktion

Maxkapacitet idag är ca 3,5 miljoner liter per år. Ungefär 40% av produktionen går till singel malt.

Vatten / Malt

Malten köps in av den som har bäst pris och kvalitet. År 2006 var det kornsorten 'Optic'.

Man har 11 bingar som rymmer 330 ton vilket räcker i ca tre veckor.

Vattnet tas från upprinningsområdet högt uppe på berget Ben Rinnes slutningar.

Mältning / Jäsning

Mäskningen sker i skottlands största mäsktunna som är 10 meter i diameter. Den tar 16,5 ton mäsk i taget.

För jäsningen finns tolv 45 000 liter stora jäskar. Jäsningen tar mellan 48-70 timmar.

Destillering

Glenfarclas sex kittelpannor är de största i Speyside.

Mäskpannan som fylls med 25 000 liter och spritpannan med 21 500 liter, är gaseldade

Man får ut en sprit på ca 68 %

Lagring / Buteljering

Lagringen sker huvudsakligen i first fill sherry butts. Man använder numera även bourbonfat då sherryfaten har blivit riktigt dyra. Alla faten lagras i 30 lagerhus som finns på destilleriområdet. Man har ca 50 000 fat i lager.

Buteljeringen av whiskyn sker hos Broxburn bottles i Edingburgh.

Glenfarclas - Utgåvor

Pigge visade vilka utgåvor som finns från Glenfarclas idag vilket visar att det är ovanligt många jämfört med de flesta andra destillerier. Idag har vi provat standardutgåvorna förutom 10 år, 40 år samt den med fatstyrka.

Sedan har man nyligen lanserat en serie som man kallar "Family Cask" som finns i all årgångar mellan 1952 till 1994.

John L.S Grant med son George Grant.
Family Cask serien 1952 - 1994

Glenfarclas 50 år

Pigge berättade också om en begränsad utgåva av en 50 årig buteljering som släpptes 2005, begränsad till 110 flaskor i hela världen.

Lätt lyriskt berättade han om hur han fick möjligheten att smaka den på Akkurat i Stockholm 2007-09-24.

Glenfarclas - Provning

Provningen var som sagt var öppen och Pigge gjorde avbrott in sitt föredrag för att prova av de två första glasen och resterande fyra smakades av i lugn och ro.

Pigge frågade vad den provande församlingen hade för synpunkter och upplevelser i form av doft och smak för varje glas och visade vartefter noteringar från leverantören Philipsson & Söderberg samt priser för varje flaska. Dessa noteringar återfinns i sammanställningen i slutet av denna sammanfattning.

Glenfarclas 12 – 30 år

Föreningen tackade Pigge för föredrag och provning med en kraftig applåd.

[AWS notering: Med den inlevelse och engagemang han visade i samband med denna provning så hoppas vi att vi kan locka upp honom på scenen för fler provningar framöver]

Omröstning:

Vi frågade som vanligt efter vilken whisky som deltagarna hade som favorit.

Prov 1	Glenfarclas 12 år	11 röster
Prov 2	Glenfarclas 15 år	0 röster
Prov 3	Glenfarclas 17 år	5 röster
Prov 4	Glenfarclas 21 år	16 röster
Prov 5	Glenfarclas 25 år	17 röster
Prov 6	Glenfarclas 30 år	35 röster

En klar seger för Glenfarclas 30 år. Noterbart att 15-åringen inte fick någon röst.

Lotteri

Priser var denna gång bland annat bardisk-dukar som underlägg, mössor samt whisky-fudge.

Avslutning:

Då vi var så många deltagare vid provningen och mer än hälften var matgäster så ombads deltagarna att hjälpa till att plocka undan provningsglas till de angränsande rummet och hjälpa till att få undan från borden så att förberedelserna för maten kunde komma igång så smidigt som möjligt. I väntan på maten fick vi en stunds mingel i det angränsande rummet.

För första gången hade föreningen inkluderat en förrätt i materbjudandet vilket verkar ha varit ett lyckat drag. Maten smakade och alla verkade nöjda med provningen.

Nu visade det sig tyvärr så att huvudrätten som serverades inte var densamma som hade angivits i inbjudan. Vi beklagar detta och hoppas att alla som åt var nöjda med maten i alla fall.

[AWS Notering: Vi har nu rätt ut vad som blev fel så vi ska kunna undvika liknande överraskningar framöver]

Glenfarclas Distillery

Destillerifakta: Glenfarclas (Speyside)

Ägare:	J. & G. Grant (äger ett destilleri)
Startår:	1836
Produktionskapacitet:	3 000 000 liter per år
Ingår/ingick i Blended:	Glen Dowan, Isle of Skye
Uttal:	glenn fa´rklass

Kort historik:

Destilleriet grundade 1836 av Robert Hay vid foten av berget *Ben Rinnes*. Han startade ett gårdsdestilleri med två begagnade pannor från *Dandaleith*. Glenfarclas betyder "dalgången med den gröna grässlätten".

När Hay dog så stod destilleriet att tag oanvänt innan familjen Grant vid gården *Blairfindy* behövde mer betesmark för sin boskap. 1865 arrenderade John Grant marken samt köpte destilleriet. Destilleriet hyrdes först ut till John Smith, fram till 1869 då han flyttade vidare (och då byggde upp destilleriet *Cragganmore*). Tillsammans med sin son bildade då John Grant firman J. & G. Grant.

John avled 1889 och sonen George gjorde detsamma året därpå. Georges änka Barbara tog då över licensen medan sönerna (John och George) driver destilleriet. Sönerna tar över 1895 och bildar firman då *Glenfarclas-Glenlivet Distillery Co* tillsammans med blandingföretaget *Pattison, Elder & Co*. 1898 kom den omtalade Pattison-kraschen som ledde till att destilleriet hamnade i finansiella svårigheter. Bröderna Grant lyckas dock köpa tillbaka destilleriet från konkursförvaltaren via sitt företag J. & G. Grant och man lyckades rädda verksamheten genom den svåra tiden som följde marknadskraschen. John drog sig tillbaka och George drev verksamheten vidare för att 1949 efterträdas av sina söner (George S och John P).

1960 bygger man ut genom att dubblera antalet pannor till fyra och 1976 utökar man åter med två pannor till totalt sex stycken. 1968 är man först ut att lansera en buteljering med fatstyrka. 1972 slutar man med golvmältning och 1973 öppnar man ett besökscenter (ett av de första). George S dör 2002 och sonen John L. S. Grant över som ordförande.

Tillverkning

Destilleriet köper sin malt från olika leverantörer beroende på pris och kvalitet. Mäskning genomförs i det som anses vara Skottlands största mäsktunna (10 m i diameter, rymmer 16,5 ton gröpe). Man har 12 stora rostfria jäskar. Pannorna är de största i regionen Speyside. Lagringen för maltwhisky sker i huvudsak på first fill sherry butts som tidigare innehållit oloroso- eller fino-sherry och man använder inga amerikanska ekfat. Man sköter lagringen i 30 stora lagerhus inne på destilleriområdet.

Utgåvor:

Standardutgåvorna är idag utgåvor på 10, 12, 15, 21, 25 och 30 år samt "105" som är en cask-buteljering. Dessutom finns en 17-åring som mest går till den italienska marknaden. En del årgångsbuteljeringar finns utgivna såsom 1954, 1968 och 1974 samt också en 40- och en 50-åring i mycket begränsad utgåva. 2007 lanserade man en serie "Family Cask" som sträcker sig från 1952 – 1994.

Källor och hänvisningar:

- "Skotsk Whisky - allt om maltwhisky", Per Ellsberger 2007
- Malt Whisky Yearbook 2008
- Glenfarclas hemsida, www.glenfarclas.co.uk

Sammanställning över provad whisky:

Uppgifterna kommer från Systembolaget om inget annat anges.

P&S = Philipsson & Söderberg.

Glenfarclas 12 år	399 SEK (70 cl)
Nr 477 – Ordinarie sortiment	Alkoholhalt 43 %
Färg	Bärnstensfärgad.
Doft	Stor, fruktig doft med inslag av fat, vanilj, örter, citrus, nötter och choklad.
Smak	Fruktig, något bränd smak med inslag av mörk choklad, örter och nötter.

Glenfarclas 15 år	560 SEK (70 cl)
Nr 80586 - Beställningssortiment	Alkoholhalt 46 %
Färg	P&S: Djup gyllene färg
Doft	P&S: Kryddig och lätt rökig
Smak	P&S: Fyllig, kraftig och balanserad.

Glenfarclas 17 år	499 SEK (70 cl)
Nr 40424 – Ordinarie sortiment	Alkoholhalt 43 %
Färg	P&S: Djup gyllengul
Doft	P&S: Komplex med tydliga inslag av gräddkola och fruktiga sherrytoner
Smak	P&S: Kraftigt fyllig med perfekt balans, full av mjuka mältade sherry toner med antydning till lite rök

Glenfarclas 21 år	739 SEK (70 cl)
Nr 10421 – Ordinarie sortiment	Alkoholhalt 43 %
Färg	Gyllengul färg.
Doft	Nyanserad doft med inslag av fat, honung, örter och apelsinskal.
Smak	Harmonisk smak med viss rökighet, inslag av fat, nötter, torkad aprikos och örter.

Glenfarclas 25 år	999 SEK (70 cl)
Finns endast i restaurangsortimentet = privatimport	Alkoholhalt 43%
Färg	P&S: Gyllenbrun färg
Doft	P&S: Mycket fattoner i doften, kaffe, nötter, choklad.
Smak	P&S: Fyllig, kraftig, med torv och söta toner från sherryfaten, apelsinmarmelad.

Glenfarclas 30 år	2295 SEK (70 cl)
Nr 80589 - Beställningssortiment	Alkoholhalt 43%
Färg	P&S: Mörk gyllenbrun färg
Doft	P&S: Rik doft av fruktkaka, fat och mörkchoklad
Smak	P&S: Fyllig med inslag av choklad kaffe och fruktaromer